שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה מאי טעמא אמר רב חסדא גמירי (א)חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום ואי אמרת כסדרן כתיבי לא משכחת לה אלא שלש טבילות וששה קידושין מתקיף לה רבי זירא ודילמא מפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ אמר אביי אמר קרא [1]ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם מיציאה ראשונה עביד אילו ואיל העם רבא אמר אמר קרא [2]ופשט (א) את בגדי הבד שאין ת"ל (ג)אשר לבש כלום אדם פושט אלא מה שלובש אלא מה תלמוד לומר אשר לבש שלבש כבר מתקיף לה רבה בר רב שילא ואימא דמפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ הכתיב ויצא ועשה וכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר והא קראי כתיבי [3]ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה והדר [4]ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת ואילו אנן תנן (ד)הרואה את כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין ואילו אמורי חטאת בתר הכי מקטיר להו אימא חוץ מפסוק זה ואילך ומאי חזית דמשבשת קראי שביש מתניתא אמר אביי אמר קרא [5]והמשלח [6]והשורף מה משלח דמעיקרא אף שורף דמעיקרא אדרבה מה שורף דהשתא אף משלח דהשתא והמשלח דהשתא משמע רבא אמר אמר קרא [7]יעמד חי (ה)עד מתי יהא זקוק לעמוד חי עד שעת כפרה ואימתי שעת כפרה בשעת מתן דמים ותו לא אתי משלח מצאו בשוק לכהן גדול אומר לו אישי כ"ג עשינו שליחותך מצאו בביתו אומר לו מחיה חיים עשינו שליחותו אמר (ו)רבה כי מיפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא אמרי הכי מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנין [8]אתהלך לפני ה' בארצות החיים אמר רב יהודה זה מקום שווקים [9]כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים אמר רבי אלעזר אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה [10]אליכם אישים אקרא אמר רבי ברכיה אלו תלמידי חכמים שדומין לנשים ועושין גבורה כאנשים ואמר רבי ברכיה הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין שנאמר אליכם אישים אקרא ואמר רבי ברכיה אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת תלמיד חכם שנאמר [11]אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו מריח

רש"י

שכל הפרשה נאמרה על הסדר וכו'. ואי כסדרן כתיבי וכן הסדר שמוציאן בלבישה ראשונה ואין עבודה חיצונה של בגדי זהב מפסקת בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה לא משכחת לה וכו' כבר פרשתיה בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לג.): **בשעיר הנעשה בחוץ.** כדכתיב (במדבר כט) מלבד חטאת הכפורים והוא אינו כתוב כאן אבל אילו ואיל העם דווקא כתבינהו קרא אחר הוצאת כף ומחתה ולא איצטריך לן לשבש סדרא דקראי: **אמר קרא ויצא ועשה וגו'.** וזו יציאה ראשונה האמורה בפרשה הילכך על כרחך מקמי הוצאת כף ומחתה עביד להו בהפסקה שביניהם לעבודת היום: **אשר לבש כבר.** אלמא זו היא פשיטה שניה שמע מינה יש הפסקת חילוף בגדים בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה. ורבא לא אתקפתיה דרבי זירא קאי אלא לפרושי טעמא דמתניתא דמשבשא קראי: ה"ג **קראי כתיבי וכו'.** ולא גרס תרי: **אינו רואה פר ושעיר הנשרפים.** אלמא שריפתן בעוד שכהן גדול לבוש בגדי בוץ היא: **ואילו אימורי חטאת.** לדברי הכל [ע.] בתר הכי עביד להו (כשטובל) בטבילה שלישית עם אילו ואיל העם: **אימא חוץ מפסוק זה ואילך.** לא נכתבה על הסדר: **שביש מתניתא.** ואימא שריפת הפר והשעיר אחר טבילה שלישית: **אמר קרא והמשלח את השעיר וגו'.** ובאותו לשון עצמו נאמר והשורף אותם דמשתעי בשריפת הפר ושעיר ושניהן כתובין אחר ואת חלב החטאת ועל כרחך שילוח השעיר מקמי הקטרת אימורים הוה כדכתיב ושלח את השעיר במדבר והדר ואת חלב החטאת על כרחך והמשלח דכתיב בתריה כאדם שהפסיק הענין שהיה מדבר בו וחוזר ומסיימו ואומר ואותו שילוח שאמרתי לך למעלה המשלחו מטמא בגדים ובאותו לשון עצמו נאמר והשורף: **מה והמשלח.** אף על פי שנכתב אחר אימורי חטאת דמעיקרא הוא אף והשורף אף על פי שנכתב אחריהן מעיקרא הוא: **אדרבה מה שורף דהשתא.** שהרי לווי עיקר שריפתן אחר אימורי חטאת נאמר כדכתיב ואת חלב החטאת וגו' והדר ואת פר החטאת יוציא ושרפו: **אף המשלח דהשתא.** דווקא כתב אחר אימורין ושילוח שעיר האמור למעלה מהם הכי קאמר ונשא השעיר עליו את (ב) עונותם ושלחו המדברה כשיגיע זמן שילוחו: **והמשלח מעיקרא משמע.** כאדם שחוזר לענין שהפסיק בו וכמו שפירשתי ושילוח שעיר במקומו נכתב מדלא הדר וכתב אחר אימורין ושלח השעיר והמשלחו יכבס בגדיו: **רבא אמר.** לא מצית אמרת דשילוח שעיר לא במקומו נאמר דהא לא הזקיקו לעמוד שם אלא עד שעת כפרה והיא עבודת היום דמתן דמים: **אתי משלח.** ליום המחרת: **מלאו בשוק.** מכבדו לפני הבריות ואומר לו אישי כהן גדול וכו': **מחייה חיים.** הוא הקדוש ברוך הוא עשינו שליחותו: **מפטרי מהדדי.** שהיה אחד נוטל רשות מחבירו לשוב לביתו: **אתהלך וכו'.** איידי דאיירי בחיים מתוקנים נקט לה: **זה מקום שווקים.** שאדם מוצא לקנות מזונותיו ולפי שהיה דוד מטלטל נע ונד היה מתפלל על הדבר: **שמתהפכות עליו.** מי שהיה עני בילדותו ונעשה עשיר לעת זקנותו דומה לו כאילו עכשיו נעשה חי מתוך מיתה: **אליכם אישים אקרא.** (ו) בראש פרשת ושנות חיים הוא להכי נקט ליה: **שדומין לנשים.** ענותנין ותשושי כח: **אישים.** לשון אשה מדלא כתיב אנשים: (ז) **(שנסך) יין וכו'.** אישים לשון קרבן אשה: מריח

תוספות

(ח)**נכנס** להקטיר קטורת של בין הערבים ולהטיב את הנרות. תימה הוא דלא קתני תמיד של בין הערבים ושמא יש לומר משום דכבר תנא ליה ברישא במילתיה דר"ע: **ולהטיב את הנרות.** הא דלא תנא להדליק את הנרות שהיתה בין הערבים אבל הטבה בצפרא הואי נ"ל דדילמא בימי שמעון הצדיק נשנית משנה זו וכן מתניתין דתמיד (דף לג.) דתנן מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מדשן את האחר ומניח את אלו זה היה כמו כן בימי שמעון הצדיק מכאן שכבו פי' משמת שמעון הצדיק מדשנו כו' ואם כן בימי שמעון הצדיק היו דולקין אותן שתי נרות מזרחיות עד הערב והיה צריך להטיב אותם ברישא ואחר כך היה עושה הדלקה ולהכי נקט ולהטיב את הנרות ולא קתני להדליק משום דהטבה היתה קודם כדפרישית: **לא משכחת לה אלא ג' טבילות.** לעיל פ' אמר להם הממונה (דף לב. ד"ה ואי) פירשתי: ואימא

מסורת הש"ס

א) [לעיל יט. ל. לא. זבחי' יט:], ב) לעיל לב., ג) [לעיל סח:], ד) [לעיל מ: סה.], ה) [עיין בע"י ותמצא שינוי נוסחאות], ו) [הרואה יראה שהפסוקים רחוקים זה מזה כי פרשת ושנות חיים כתיב במשלי ג' פסוק ב' ופרשת אליכם אישים אקרא כתיב שם ח' פסוק ד' ובכן מגוה לכוון דעת רש"י ועי' מ"א], ז) [צ"ל לנסך], ח) ד"ה נכנס וד"ה ולהטיב שייך למתניתין,

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבא אמר אמר קרא ופשט. נ"ב אחר הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן: (ב) רש"י ד"ה אף המשלח כו' ונשא השעיר עליו את כל עונותם ושלחו:

רבינו חננאל

אמר רב חסדא גמירי ה' טבילות וי' קידושין, **ואי כסדרן**, כלומר כמו שכתובה עבודת היום, לא תמצא אלא שלש טבילות, וזה פירושו, טבילה לתמיד של שחר שהוא קודם א) לעולה, ואחר כך כתיב כשבא ללבוש בגדי לבן (כתיב) בגדי קדש [הם] ורחץ במים את בשרו ולבשם, וכתוב מפורש הכל סדר עבודת היום. ובסוף עבודה כתוב ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד וגו', וכתיב בתריה ורחץ את בשרו במים במקום קדוש וגו', ויצא ועשה את עולתו וגו'. שלמו העבודות באלו שלש טבילות אלא היה עושה עבודת היום ומניח הכף והמחתה ויוצא טובל ועושה אילו ואיל העם כו', ואחר כך טובל עוד ונכנס ומוציא המחתה ויוצא וטובל ומשלים, לפיכך אמר רב חסדא כל הפרשה נאמרה על הסדר אלא מובא אהרן אל אוהל מועד ואילך. **כשבא** המשלח אומר לכהן גדול מחיה חיים עשינו שליחותנו. **בפומבדיתא** כי הוו מיפטרי רבנן מהדדי אמרי הכי, מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים טובים ומתוקנים, שנאמר כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך. ומה הן שנות חיים השנים המשתנין לו לאדם מרעה לטובה. **אתהלך לפני ה' בארצות החיים**, זה מקום שווקים. **אליכם** אישים אקרא, אילו תלמידי חכמים (שיושבים) [שדומין] כנשים ועושין גבורה כאנשים. והרוצה להביא יין על המזבח ישקה ת"ח שנקראו אישים. ואם ראה שהתורה פוסקת מזרעו, ישא בת תלמיד חכם, שנאמר אם יזקין בארץ שרשו וגו' מריח מים יפריח.

א) נ"ל נ"ל שהוא קודם לעבודת היום.

תורה אור

1. וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְאֶת עֹלַת הָעָם וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד הָעָם: ויקרא טז כד
2. וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: ויקרא טז כג
3. וְאֵת חֵלֶב הַחַטָּאת יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה: ויקרא טז כה
4. וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת עֹרֹתָם וְאֶת בְּשָׂרָם וְאֶת פִּרְשָׁם: ויקרא טז כז
5. וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר לַעֲזָאזֵל יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְאַחֲרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה: ויקרא טז כו
6. וְהַשֹּׂרֵף אֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְאַחֲרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה: ויקרא טז כח
7. וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: ויקרא טז י
8. אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: תהלים קטז ט
9. כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ: משלי ג ב
10. אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶל בְּנֵי אָדָם: משלי ח ד
11. אִם יַזְקִין בָּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ וּבֶעָפָר יָמוּת גִּזְעוֹ: מֵרֵיחַ מַיִם יַפְרִחַ וְעָשָׂה קָצִיר כְּמוֹ נָטַע: איוב יד ח-ט

מוסף רש"י

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר. נאמרו המקראות על סדר העבודות המתחלפות, כסדרן בפרשה כך סדר עבודתם, **חוץ מפסוק זה.** שכתב הוצאת כף ומחתה עם עבודות הפנימיות ולא הפסיק עבודת אילו ואיל העם בינתיים והיה לו לכתוב בתחילה ויצא ועשה את עולתו וגו' ואח"כ ובא אהרן להוציא כף ומחתה ואח"כ ופשט את בגדי הבד והניחם שם ורחץ את בשרו במים ולבש את בגדיו, שמונה של כל השנה, ועשה המוספין ותמיד של בין הערבים (לעיל לב.) ויצאה זו היא אחר עשיית עולתו ועולת העם והקטרת אמורי פר ושעיר שנעשים בחוץ בבגדי זהב וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן ובא אל אהל מועד להוציא את הכף ואת המחתה שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים (ויקרא טז כא). **מאי טעמא.** צריך להפסיק באילו ואיל העם בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה (לעיל לב.). **גמירי.** הלכה למשה מסיני, **חמש טבילות.** בו ביום (שם) **ועשרה קידושין.** ידיו ורגליו מן הכיור (לעיל יט.). **ואי אמרת כסדרן.** של עבודות כתיב מקרא זה, **לא משכחת לה אלא שלש טבילות.** אחת לתמיד של שחר ואחת בינו ובין עבודת היום כולה עם הוצאת כף ומחתה, ואחת בין הוצאת כף ומחתה לאילו ואיל העם ועמהם המוספין ותמיד של בין הערבים, לפיכך צריך להפסיק אילו ואיל העם בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה והוצאתן תפסיק בין אילו ואיל העם לתמיד של בין הערבים, הרי חמש, תמיד של שחר בבגדי זהב, עבודת היום בבגדי לבן, אילו ואיל העם בבגדי זהב על המזבח החיצון, הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן ומוספין ותמיד של בין הערבים בבגדי זהב (שם). **יעמד חי.** על כרחך ללמדו שאם מת אתה צריך להביא אחר, דאי לא למאי אתא, אם תאמר שלא ישלחנו עד לאחר מתן דמים ליכתוב יעמד לפני ה' לכפר עליו, חי למה לי, אלא שאם מת צריך להביא אחר (לעיל מ:). **עד מתי יהא זקוק לעמוד חי.** שלא ימות, **עד שעת כפרה.** הא אם מת קודם לכן אין כפרת הדם כלום (לעיל סה.) דכתיב לכפר עד שיכפר בדמו של חבירו (לעיל מ:).

תוס' ישנים

דילמא מפסיק להו בשעיר הנעשה בחוץ. ואפילו לר' אליעזר דאמר שכל המוספין היו עם תמיד של בין הערבים אחר עבודות היום יפסיק בשעיר (הפנימי) [החיצון] לבד ויעשהו קודם הוצאת כף ומחתה והוא הדין נמי [דהוי מצי למימר] אחד מן המוספין, ושעיר דנקט משום דרבי עקיבא שאומר שהיה מקריבו קודם אילו ואיל העם. ה"ר יוסף. **אמר קרא ויצא ועשה את עולתו כו'.** וזו היא יציאה ראשונה של עבודות חוץ, שיציאה שכתובה שם כדי לשחוט שעיר הפנימי אין זו יציאה של עבודות חוץ כי הכל צורך עבודות פנים. **כלום אדם פושט אלא מה שלובש כו'.** תימה דלעיל פרק אמר להם הממונה [לב, א] איכא דדריש גבי ה' טבילות וי' קידושין כלום אדם פושט אלא מקיש פשיטה ללבישה כו'. וי"ל דהכא דריש מדכתיב אשר לבש ולעיל דריש מהיקש. ועוד תימה לריב"א דהא אמרינן לעיל פרק הממונה [לד, ב] בשחר היה לבוש פילוסין כו' ובערב היה לבוש [הינדויין] כו' א"כ לאו היינו לבש כבר. וי"ל (דילמא) [דמ"מ] בגדי בד הן כולן אע"ג דמקרא מפקינן לעיל שפחותין מהן. **והא תרי קראי כתיבי ואת חלב החטאת** וגו' **ואת פר החטאת וגו'.** ותימה בלאו הכי תיקשי ליה דשריפת פר ושעיר כתובה היא אחר אילו ואיל העם והיא היתה קודם כמו ששנינו לעיל. וי"ל כי משום הך קשיא אין צריך להגיה מפסוק זה ואילך שכל זה תלוי בפסוק זה דובא אל אהל מועד ויצא ועשה את עולתו דסדר הוצאת כף ומחתה ואילו ואיל העם לא נאמר כסדר מתרי טעמי, חדא דלאילו ואיל העם מקמי כף ומחתה ועוד דשריפת פר ושעיר היתה לפניהם, אבל אימורי חטאת ושריפת פר ושעיר תרי קראי באפי נפשייהו. ה"ר יוסף. **אף שורף דמעיקרא.** ולכך מוקמינן ליה קודם אילו ואיל העם אחר שילוחו של שעיר מיד. **זה מקום שווקים.** שהיה מתפלל על עצמו שהיה נע ונד וגם על ישראל כשיגלו שימצאו ארץ מלאה כל טוב ויוכלו לעסוק בתורה.

מריח מים יפריח ועשה קציר כמו נטע: ויום טוב היה עושה לאוהביו: ת"ר מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש והוו אזלי כולי עלמא בתריה כיון דחזיוהו לשמעיה ואבטליון שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול אמר להן ייתון בני עממין לשלם אמרו ליה ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן: **מתני'** [א)][א] כהן גדול משמש בשמונה כלים וההדיוט בארבעה בכתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט [ב] מוסיף עליו כ"ג חשן ואפוד ומעיל וציץ באלו נשאלין באורים ותומים [א] [ג] ואין נשאלין אלא למלך ולאב ב"ד ולמי שהציבור צריך בו: **גמ'** ת"ר [ד] דברים שנאמר בהן שש [ג)] חוטן כפול ששה [ה] משזר שמונה [ו] מעיל שנים עשר [ז] פרוכת עשרים וארבעה [ח] חושן ואפוד עשרים ושמונה חוטן כפול ששה מנא לן דאמר קרא [1] ויעשו את הכתנת שש ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר חמשה קראי כתיבי חד לגופיה דכיתנא ניהוו וחד שיהא חוטן כפול ששה וחד שיהיו שזורין וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש וחד לעכב מאי משמע דהאי שש כיתנא הוא אמר רבי יוסי ברבי חנינא [ג)] דאמר קרא בד דבר העולה מן הקרקע בד בד ואימא עמרא איפצולי מיפצלא כיתנא נמי איפצולי מיפציל כיתנא אגב לקותיה מפציל רבינא אמר מהכא [2] פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם אמר ליה רב אשי הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה ולטעמיך [ד)] הא דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו [3] כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי [ה)] (לשרתני) הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא הכא נמי גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא משזר שמונה מנא לן דכתיב [4] ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר ויליף משזר משזר מפרוכת מה להלן עשרים וארבעה אף כאן עשרים וארבעה דהוה כל חד וחד תמני ונילף מחשן ואפוד מה להלן עשרים ושמונה אף כאן עשרים ושמונה דנין דבר שלא נאמר בו זהב מדבר שלא נאמר בו זהב לאפוקי חשן ואפוד שנאמר בהן זהב אדרבה דנין בגד מבגד לאפוקי פרוכת דאהל הוא אלא דנין מאבנט ודנין בגד ודבר שלא נאמר בו זהב מבגד ודבר שלא נאמר בו זהב ואין דנין דבר שאין בו זהב מדבר שיש בו זהב רב מרי אמר [5] תעשנו כתיב תעשנו לזה ולא לאחר רב אשי אמר [6] ועשית כתיב שיהיו כל עשיות שוות והיכי נעביד נעביד תלתא דעשרה עשרה הוו להו תלתין נעביד תרי דתשעה תשעה וחד דעשרה אמר קרא ועשית שיהיו כל עשיותיו שוות מעיל שנים עשר מנא לן דכתיב [7] ועשית את מעיל האפוד כליל

רש"י

מריח מים. בני תורה: **לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה.** ליטול רשות ממנו ולפרוש לצד ביתן: **ייתון בני עממין לשלם.** לשון גנאי הוא לפי שבאו מבני בניו של סנחריב כדאמרינן במסכת גיטין (דף נז:): **דעבדי עובדא דאהרן.** רודפי שלום: **דלא עבד עובדא דאהרן.** שהוניתנו אונאת דברים ואמר מר (ב"מ נח:) לא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה) באונאת דברים הכתוב מדבר אם היה בן גרים לא (א) יאמר לו זכור מעשה אבותיך: **מתני' בכתונת ומכנסים וכו'.** אהדיוט קאי: **באלו נשאלים.** כהן הנשאל באורים ותומים צריך ללבוש שמונה בגדים: **גמ' דברים שנאמר בהן שש.** כולה מפרש לקמן: **חוטן כפול ששה.** ששה כל מין ומין שבו: **משזר.** בלא שש ואין זאת אלא רימונים: **שמונה.** כל חוט של כל מין שבו כפול שמונה ועל פי חשבון זה מעיל שכולו מין אחד חוטו כפול י"ב פרוכת חוטו כפול כ"ד שכל מינין שבה כפולין יחד וכולה מפרש לה לקמן: **חמשה קראי כתיבי.** גבי הדדי והוה סגי ליה בחד ונכתביה לבסוף: ה"ג **ויעשו את הכתנות שש ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר.** ובד הוא שש הרי חמשה והאי דאבנט צריך למיכתב על כרחך דאיכא מיני אחריני בהדיה: **שיהו שזורין.** יחד כולן ששה: **לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש.** שיהא אף הן חוטן כפול ששה ולקמן מפרש מאי ניניהו: **דבר העולה מן הקרקע בד בד.** הפשתן והקנבוס אין להן בדים וענפים כעלים אלא עלין ואין הפשתן בא אלא מן הקנה האמצעי: **מפצל.** יש בו נימא מתחלקת לשתים. ואל תתמה שאף בשער זקן התחתון מלוי כן: **כיתנא נמי מפציל.** כשכותשין אותו נחלק לכמה פילולין: **אגב לקותיה.** שמקישין עליו: **פארי פשתים.** ובתורה כתיב ואת פארי המגבעות שש: **בן נכר.** שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים שהוא ערל לב וכן ערל בשר שמתו אחיו מחמת מילה לא יבא אל המקדש: **מאן אמרה.** מאין למדו דבר זה ששנינו בפרק שני דזבחים (דף טו:) שהכהן ערל עבודתו פסולה: **מה להלן עשרים וארבעה.** שהרי ד' מינין יש בה וכל מין ומין כפול שש אף כאן כ"ד וכאן ג' מינין יש דהוו להו כל חד וחד תמני: **אלא מאבנט.** דיש בו נמי ארבע מינין וכל אחד כפול ששה וכששוזרן יחד הוו להו כ"ד: **תעשנו כתיב.** בחשן לפיכך אין למידין ממנו: **ועשית.** כתיב ברימונים שיהו עשויות כל המינין שבו שוות הלכך לא אפשר בכ"ח דהיכי ליעביד וכו': כליל

תוספות

ואימא עמרא. מדלא פריך ואימא קנבוס שגם הוא עולה בד בבד היה מדקדק רבינו אפריס זצ"ל דמה שאנו קורין קנבוס הוא פשתן ואסור לתפור בו בגדי צמר ורבינו חיים כהן זצ"ל דוחה דהא דלא פריך ואימא קנבוס משום דבגדים כתיב וכל בגדים סתם שבתורה צמר ופשתים והקשה ריצב"א התינח לתנא דבי ר' ישמעאל דסבר הכי אבל לרבנן דפליגי עליה ומחייבי כל בגדים בציצית מאי איכא למימר וליכא למימר דכ"ע אית להו דתנא דבי רבי ישמעאל אלא דגבי ציצית דוקא מחייבים כל בגדים דמרבינן להו מדכתיב הכנף מין כנף ו) א"כ מאי פריך בריש פ"ק דיבמות (דף ד:) והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא ומנא ליה הא אי משום דקאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כו:) אף כל צמר ופשתים ומסיק התם דלציצית איצטריך לימא דאיצטריך אף כל צמר ופשתים לאיתויי כלאים ואע"ג דכלאים בהדיא כתיב בהו צמר ופשתים נימא דאיצטריך אף כל כדי לאפנויי צמר ופשתים למאי דלא ידע אכתי התם דהפנאה משעטנז נפקא עד מסקנא אלא ע"כ הכנף הוי פי' הבגד וכאילו כתב הבגד ולהכי פריך ע"כ תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא דאם איתא דמחייבי בציצית כל בגדים מיתורא דהכנף אם כן מאי האי דקאמר ופרט באחד מהם צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים אדגמר מנגעים דהוי צמר ופשתים נגמר מציצית דכתיב הכנף דהוי כמו הבגד ומיירי אפי' בשאר בגדים ולא דמי לאו בגד דמרבינן מיתורא דאו דכתיב גבי שרצים שאר בגדים אפי' לתנא דבי ר' ישמעאל בפרק במה מדליקין (ג"ז שם) ואפילו הכי לא פרכינן אדגמר ר' ישמעאל מנגעים ליגמר משרצים דאפילו שאר בגדים דהתם גבי שרצים משמעות בגד אינו אלא צמר ופשתים ומאו הוא דמרבינן לשאר בגדים להכי ליכא למילף משרצים סתם בגדים הכתובים בתורה ולימא דכל בגדים בכלל אבל הכא הכנף כמו הבגד ואי סבירא ליה דרבא נגמר מהכנף לומר דכל היכא דכתיב בגדים בסתם כל בגדים בכלל ולמאי דפרשינן פ' שני דזבחים ז) דמכל גרעין של פשתן עולה קנה אחד ולא שני קנים מגרעין אחד ניחא דלא הוה מצי למיפרך ואימא קנבוס דקים ליה לגמרא דכמה קנים עולים מגרעין אחד. כל זה דקדק ריצב"א:

ויליף משזר משזר מפרוכת מה להלן כ"ד וכו'. אין להקשות אדרבה נילף הכי מה להלן חוטן כפול ששה אף כאן כל חד ששה הרי י"ח ותו לא די"ל דתיבת משזר גמר ממשזר דהתם מה להלן השזירה כ"ד אף כאן השזירה כ"ד כי התם אי נמי י"ל אם איתא דלא הוה אלא י"ח מאי איצטריך שש יתירא למעיל שלא נאמר בו שש שיהא חוטו כפול ששה תיפוק ליה דנילף תכלת תכלת מפרוכת מה להלן תכלת שלה ששה אף מעיל שכולו תכלת חוטו כפול ששה ולא הוה מצי למיפרך כדפרכינן לקמן אדרבה נילף משוליו דשוליו נמי אין חוטן כפול אלא ששה:

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה א:
יח ב שם הלכה ב:
יט ג שם פ"י הלכה יב:
כ ד ה מיי' שם פ"ח הל' יד:
כא ו שם פ"ט הל' ג:
כב ז שם פ"ז הל' טו:
כג ח שם פ"ט הל' ה:

רבינו חננאל

אתו שמעיה ואבטליון למיהב שלמא לכהן גדול, א"ל ייתי בר אהרן לשלם, אמר להו ייתון בני עממין לשלם כו'. ירושלמי [למה] משמש בפנים בבגדי בד, א"ר חייא בר אבא כשירות של מעלה [כך שירות שלמטה] מה למעלה ואיש אחד בתוכם לבוש בדים, אף משרת למטה כתנת בד קדש ילבש. ולמה בחוץ בח', א"ר חנינא כנגד המילה שהיא לח' ימים, כדכתיב בריתי היתה אתו. ולמה אינו נכנס לפנים בבגדי זהב, א"ר לוי אין קטיגור נעשה סניגור. כהן גדול משמש בשמנה כלים כו'. ת"ר בגדים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה, משזר ח' נמצא המעיל י"ב, והפרכת כ"ד, והחשן ואפוד כ"ח. חוטן כפול ששה מנא לן. ופשטנא שיתא שש כתיבי בבגדי לבן ואלו הן, ושבצת הכתונת שש. ועשית מצנפת שש. ויעשו את הכתנות שש מעשה אורג וגו'. ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש. ואת מכנסי הבד שש משזר. ואת האבנט שש משזר. מצנפת ומגבעת אחת היא. קרא אחת לגופיה שיהיו של בוץ והוא פשתים. גמרא גמירי לה דהאי בד פשתים הוא ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא ומכנסי פשתים. וחד שיהו שזורין. וחד שיהא חוטן כפל ששה. וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש. וחד לשאר מינין שיהו גם הם חוטן כפול ששה. וחד לעכב שאם אינן חוטן כפול ששה פסולין הן. שש חוטן כפול ששה כמשמעו, אלא משזר שמונה מנא לן. ואמרינן כתוב בשולי [ה]מעיל שלשה מינין, תכלת וארגמן ותולעת שני משזר, וכתיב בפרכת שש משזר ארבעה מינין. והן בכל אחד ו' הרי כ"ד. ויליף שולי [ה]מעיל מפרכת משזר בגזירה שוה, מה בפרכת כ"ד חוטין אף שולי המעיל כ"ד חוטין. ובשולי המעיל ג' מינין נמצאו ח' חוטין בכל מין. ח' בתכלת. ח' בארגמן. וח' בתולעת שני. ואמאי לא יליף שולי המעיל מן האפוד והחשן דאינון כ"ח חוטין, משום דכתיב בהו זהב, ושולי המעיל ופרכת לא כתיב בהן זהב. אדרבה דנין כלי מכלי לאפוקי פרכת דאהל הוא. ושנינן אלא שולי המעיל מן האבנט גמר, דאית ביה ד' מינין וכתיב ביה נמי [זהב]. **רב אשי אמר** שולי המעיל מן האפוד לא יתכן ללמד ממנו להיות חוטין כ"ח כי בשולי המעיל שלשה מינין אם תעשה בכל מין ט' לא יבואו אלא כ"ז חוטין, אם נעשה י' בכל מין הנה ל', לעשות שנים מהן ט' ט' ואחד י'. ועשית כתיב שיהיו כל החוטין שוין, הילכך לא אפשר ולפיכך לא גמר מיניה. מעיל י"ב חוטין הוא, מין אחד תכלת שנאמר ועשית את מעיל האפוד

מסורת הש"ס

א) סנהדרין מט:, ב) [לעיל לה:], ג) [זבחים יח:], ד) סנהדרין כב: פג: תענית יז: מו"ק ה. זבחים יח: כב:, ה) [ליתי' בקרא], ו) [נ"ל דא"כ], ז) (דף יח:),

תורה אור השלם

1. וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַכָּתְנֹת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֹרֵג לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת פַּאֲרֵי הַמִּגְבָּעֹת שֵׁשׁ וְאֶת מִכְנְסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מָשְׁזָר: שמות לט כז-כח
2. פַּאֲרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מָתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בַּיָּזַע: יחזקאל מד יח
3. כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱיָ כָּל בֶּן נֵכָר עֶרֶל לֵב וְעֶרֶל בָּשָׂר לֹא יָבוֹא אֶל מִקְדָּשִׁי לְכָל בֶּן נֵכָר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יחזקאל מד ט
4. וַיַּעֲשׂוּ עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל רִמּוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מָשְׁזָר: שמות לט כד
5. וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד תַּעֲשֶׂנּוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: שמות כח טו
6. וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלָיו רִמֹּנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוּלָיו סָבִיב וּפַעֲמֹנֵי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: שמות כח לג
7. וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֵפוֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת: שמות כח לא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דלא עבד כו' ואמר מר אל תונו (ט"ס כאן):

הגהות הגר"א

[א] מתני' ולאב"ד. נ"ל ולב"ד (וכ"ה במשניו' וברמ"ח סוף פרקין):

מוסף רש"י

דבר העולה מן הקרקע בד בד. קנה יחידי מכל גרעין ואין ב' קנים עולים מגזע אחד (זבחים יח:). **דבר זה.** דכהן ערל פסול לעבודה (סנהדרין כב:). **כל בן נכר ערל לב.** כהן מומר לעבודת כוכבים שהוא ערל לב ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים (סנהדרין פג:) שנתנכרו מעשיו מחמת ערלת לבו שהוא ערל לב רשע (זבחים יח:). **וערל בשר.** שמתו אחיו מחמת מילה (סנהדרין שם ושם וזבחים שם) ולא רצו למולו שיראים פן ימות גם הוא כאחיו (מו"ק ה.). **לא יבא אל מקדשי.** והיינו אזהרה מדברי קבלה בעלמא ולא לקי עלה (סנהדרין פד.).

תוס' ישנים

אמר רבי זירא אמר קרא כו' חמשה קראי כתיבי כו'. בפי' ר"ח גריס שיתא שש כתיבי ואלו הן ושבצת הכתונת שש ועשית מצנפת שש (ועשו) [ויעשו את הכתנת שש ואת] המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר, חד קרא לגופיה וחד שיהו שזורין וחד שיהא חוטן כפול ששה וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש וחד לשאר מינין שיהא חוטן כפול ששה. והשתא כולן ששה מיותרין דבציווי סגי בחד שש ובעשייה כולן מיותרין חוץ (מבד) [משש] דכתיב גבי מכנסים שלא הוזכר בציווי וכפי' רש"י. ונראה דמפיק כל יתורים מחד קרא מדלא כתיב הכל (תעשה) [עשו] משש. אומר ריצב"א כי מצנפת ומגבעות הכל אחד מונחין בראש, אלא המצנפת היא בראש כהן גדול וחשובה יותר כמו צניף מלוכה [ישעיה סב, ג] ומגבעות היא מצנפת של כהנים הדיוטים כדאמרינן [גיטין ז, א] בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול כו', ולהכי כתיב מצנפת לשון יחיד ומגבעות לשון רבים ולכך קורא לה נמי מצנפת שהיא [קערה ואינה] דומה לשל כהן הדיוט לפי שהיה צריך להניח על ראשו ציץ ותפילין וכהן הדיוט לא היה מניח אלא תפילין בלבד ולא היה מכסה אלא הראש. ומיהו קשה לי לפירושו למה היו בגדי כהן גדול של יום הכפורים מצנפת, שם לא היה לא ציץ ולא תפילין. וי"ל שלא חילקו במצנפת ואע"פ שאבנט היה חלוק משל שאר ימות השנה. אבל קשה לי לרבי דוסא דאמר לעיל [כג, ב] אבל כשירין לכהן הדיוט הא איכא מצנפת. וי"ל לבד ממצנפת קאמר. וא"ת הא אמרינן לעיל [כה, א] נוטל מצנפתו של אחד מהם אלמא גבי כהן הדיוט נמי קרי ליה מצנפת. וי"ל דודאי בלשון תלמוד אין חילוק ומשונה הוא מלשון המקרא דלשון חכמים לעצמה, שהרי כמו כן מצינו בשוק של שלמים דפליגי על רבי יהודה בסוף משנה דפרק הזרוע [קלד, ב] שהיא מן הארכובה ולמעלה אע"פ שבכל מקום בתלמוד קורא שוק מן הארכובה ולמטה, כדאמר במצות חליצה [קג, א] דהוה ליה איסתוירא מעל דמעל ושוקא מעל דמעל, וכן שוק דריש אהלות חשיב ליה למטה מן הארכובה. ולפירושו [זה] משמע שסובר ריצב"א שהציץ הוא על הראש במקום שיער ולא על פדחת ואע"ג דכתיב [שמות כח, לה] על מצח, היינו מעל המצח. אי נמי היינו מצח ומצח קרוי ראש בלשון תורה ולא פדחת, ואע"פ שבלשון תלמוד מצח היינו פדחת כדאמר בהמפלת [נדה כג, ב] המצח והגבינים והעיניים כו', דלשון תורה לחוד כדפרישית גבי מצנפת, ולא כפירוש רש"י שפירש שהציץ היה על פדחת, שהציץ על מצח ממש. ואומר רבינו אלחנן כי פירוש ריצב"א זה משמע בפרק שני דזבחים [יט, א] דקאמר שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין, משמע שהציץ היה מונח על הראש, שאם על הפדחת מה לשון הוא זה שערו נראה בין ציץ למצנפת, והלא כל תחילת הראש מגולה לצד הפנים ממקום הנחת תפילין דהיינו מקום שמוחו של תינוק רופס כיון שהציץ אינו מכסה השיער (כו') [כלום], ועוד מדקאמר ששם היה מניח תפילין משמע שלא היה מגולה אלא שיעור הנחת תפילין ואם היה הציץ מונח על הפדחת א"כ היה נשאר הרבה מגילוי שער יותר ממקום הנחת תפילין כי מקום שמוחו של תינוק רופס אינו ממש סמוך לפדחת אלא רחוק הרבה, מיהו אין זו ראיה אלא אם (לא) נאמר דמקום הנחת תפילין הוי דוקא מקום שמוחו של תינוק רופס, אבל אם מתחיל מתחילת הראש מקום כינוס שיער שפיר קאמר שערו נראה בין ציץ למצנפת אפילו היה הציץ על הפדחת דקאמר שהיה תחילת הראש מגולה ששם היה מניח תפילין, וכן פי' במנחות [לז, א] ובעירובין [צה, ב]. ועוד היה מביא ה"ר אלחנן ראיה